

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.

Випуск 3 (73) 2013

Миколаїв
2013

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шибанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.

К.М. Думенко, д.т.н., доц.

В.П. Клочан, к.е.н., доц.

М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.

В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шибаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., доц.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.В. Скрипнюк, д.ю.н., проф.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; В.С. Дога, д.е.н., проф. (Молдова).

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; В.П. Лялякіна, д.т.н., проф. (Росія).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; Л.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; В.А. Захаров, д.с.-г.н., проф. (Росія); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; Л.К. Антипова, д.с.-г.н., доц.; В.І. Січкарь, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; А.П. Орлюк, д.б.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Майкл Бьоме, проф. (Німеччина).

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 2 від 29.10.13 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, www.mnau.edu.ua, e-mail: visnik@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2013

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ І БЕЗПЕЧНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ

О.Ф. Кирилюк, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розглянуто сучасний стан державного регулювання якості і безпечності продукції птахівництва в Україні, можливості експорту яєць і м'яса птиці з урахуванням вимог європейського ринку, визначено концептуальні підходи щодо обґрунтування державної стратегії підвищення конкурентоспроможності продукції птахівництва в умовах глобалізації продовольчих ринків.

Ключові слова: *якість і безпечність, продукція птахівництва, ринок, державне регулювання.*

Постановка проблеми. Розвиток глобалізаційних процесів на світовому ринку продукції птахівництва суттєво впливає на стан і перспективи розвитку галузі в Україні. Це, в свою чергу, потребує вдосконалення економічного механізму формування і функціонування вітчизняного ринку яєць і м'яса птиці. Важлива роль в цьому процесі належить державі. В умовах жорсткої конкуренції ключовим чинником нарощування пропозиції на внутрішньому ринку та виходу на світові продовольчі ринки є якість та безпечність продукції. Невпевненість споживачів у якості вітчизняної та імпортової продукції, низька ефективність стимулів дотримання її безпечності та недоліки у впровадженні стандартизації і сертифікації яєць і м'яса птиці знижують їх конкурентоспроможність, стримують темпи розвитку галузі та нарощування її експортного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомим є внесок у дослідження проблем державного регулювання ринку продовольства та якості продукції вітчизняних науковців: В.І. Власової, В.П. Галушки, М.М. Ільчука, А.Д. Діброви, І.І. Лукінова, С.М. Кваші, О.М. Шпичака та інших учених. Значне місце якості продукції приділене у публікаціях

В.П. Бородая, В.В. Мельник, С.Д. Мельничука, Н.П. Пономаренко та ін. Разом з тим окремі специфічні питання державного регулювання розвитку вітчизняного ринку продукції птахівництва і забезпечення її конкурентоспроможності в сучасних умовах глобалізації світового продовольчого ринку потребують детальнішого дослідження.

Постановка завдання. Наявність невирішених питань, а також об'єктивна необхідність вивчення сучасного стану державного регулювання якості і безпечності продукції птахівництва в Україні та обґрунтування концептуальних підходів щодо напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції птахівництва обумовили вибір теми дослідження.

Мета дослідження – вивчення напрямів регулювання якості і безпечності продукції птахівництва в Україні та обґрунтування інструментів державного регулювання з метою підвищення конкурентоспроможності продукції птахівництва на внутрішньому і зовнішньому ринках в умовах глобалізації світових продовольчих ринків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою регуляторної політики на вітчизняному ринку яєць і м'яса птиці є такі загальнонаціональні принципи: законність, дотримання екологічних вимог, своєчасне реагування на дію ендегенних і екзогенних чинників через прийняття систематичних регуляторних актів.

Забезпечення стабільного нарощування виробництва яєць і м'яса птиці для потреб внутрішнього ринку задля забезпечення фізіологічних норм харчування населення та розвиток експортного потенціалу галузі є основною метою стратегії розвитку птахівництва. Згідно з програмою розвитку сільського господарства України, виробництво м'яса птиці (вирощування) у 2015 році становитиме 1545 тис. т, проти 1316,1 тис. т у 2011 році, та 1791 тис. т у 2020 році. Обсяг виробництва яєць має збільшитися від 18,7 млрд шт. у 2011 році до 19,5 млрд шт. у 2015 році та 20 млрд шт. у 2020 році [7].

На сьогодні запроваджені економічні механізми регуляторного впливу на попит і пропозицію на ринку продукції птахівництва не завжди діють ефективно. Причиною цього є

відсутність системності при їх запровадженні, нераціональне державне регулювання експортно-імпортних операцій на ринку, обмежена ємність вітчизняного ринку внаслідок низької купівельної спроможності населення. Одним із важливих екзогенних чинників є процес глобалізації ринку продукції птахівництва і жорстка конкуренція на світових продовольчих ринках. Встановлено, що експорт м'яса птиці в Україні становить незначну частку у загальній кількості споживчого попиту. При цьому встановлені квоти на експорт м'яса до країн ЄС знаходяться на рівні всього 20-40 тис. Здатність вітчизняних товаровиробників адаптуватися до нових умов та користуватися перевагами членства в СОТ залежить від їх спроможності підвищити якість і безпечність продукції відповідно до кон'юнктури міжнародного ринку.

Якість і безпечність виробленої та імпортованої продукції знаходиться під постійним контролем провідних держав світу. Виявлення у м'ясі птиці залишків недопустимих речовин та невідповідність методів виробництва продукції суттєво впливає на зменшення обсягів зовнішньоекономічної торгівлі. Так, у 2011 р. Китай заборонив імпорт птиці із Мінесоти (США) після спалаху пташиного грипу на території згаданого штату. До листопада 2011 р., коли було введено заборону, Китай був другим за величиною міжнародним ринком збуту м'яса птиці для Мінесоти. На початку 2013 р. виробники птиці цього штату відновлюють експорт своєї продукції до Китаю [2]. Від початку 2013 р. зареєстровано два нових спалахи високопатогенного пташиного грипу H7N3 у Мексиці. Подібний спалах у цьому регіоні у 2012 році відкрив можливості для збільшення експорту яєць американськими виробниками у Мексику [2]. Британське агенство з контролю дотримання харчових стандартів у січні 2013 р. оприлюднило дані, згідно з якими до 2/3 всієї курятини на ринку Великобританії може містити в собі підвищену концентрацію бактерій кампілобактер, які є однією з основних причин розвитку гастроентеритів у всьому світі. Щорічно ця інфекція уражує близько півмільйона людей, спричинює смертельні випадки [3]. Низькопатогенний пташиний грип (LPAI), ідентифікований як підтип P5, виявлено на

органічній фермі домашньої птиці у Північній Німеччині. У відповідь на таке повідомлення Гонконг призупинив імпорт всіх продуктів із домашньої птиці, вироблених на згаданій території [3]. Китайський Макдональдс відмовився від поставок курячого м'яса одного з найбільших виробників у країні – компанії Liuhe Grup CO через перевищення допустимих порогів антибіотиків у м'ясі птиці [4].

Як показує аналіз стану стандартизації продуктів харчування в Україні, тривалий час на переважну більшість сільськогосподарської і харчової продукції, включаючи продукцію птахівництва, чинними є ГОСТи (стандарти колишнього СРСР), розроблені у 60-80 роки минулого століття. Оскільки вони практично не оновлювалися, а перегляд їх зводився до подовження строку їх дії, вимоги до показників якості, закладені в цих стандартах, не відповідають вимогам сучасності, у більшості з них відсутні вимоги до безпеки продукції та охорони довкілля при її виробництві. Оцінка державних стандартів України (ДСТУ), наявних міждержавних стандартів (ГОСТи) свідчить, що на сьогодні чинними є велика кількість стандартів із груп харчових продуктів. В цьому контексті постає питання можливості ідентифікації небезпечних чинників, які впливатимуть на безпечність та якість продукції, а також можливості своєчасної корекції технологічних процесів виробництва. Дієвим засобом вирішення таких проблем стає впровадження на вітчизняних підприємствах системи НАССР, яка включає: аналіз ризиків; визначення критичних контрольних точок; встановлення меж допусків для кожної критичної точки для забезпечення її контролю та аналізу; створення системи нагляду через випробування та обстеження кожної контрольної точки; розроблення коригувальних дій і заходів, які слід вжити у разі перевищення показників над гранично допустимими параметрами; перевірку періодичних обстежень системи НАССР; документування процедури принципів [5].

Одним із напрямів державного регулювання відповідності продукції міжнародним стандартам є проведення Державною ветеринарною і фітосанітарною службою України

внутрішнього аудиту підприємств, які зацікавлені у виробництві курятини, яєць і яєчних продуктів для ринку ЄС. Вітчизняні підприємства можуть поставити на згаданий ринок не більше 40 тис. т курятини – 20 тис. т обробленої і ще 20 тис. т необробленої. Квоти на експорт курятини розподіляє Державна ветеринарна і фітосанітарна служба України. Вона подає до Європейської Комісії пропозиції постачальників до ЄС, що підкреслює активну позицію держави у регулюванні питань якості і безпечності вітчизняної продукції.

Встановлено, що у методологічних підходах регулювання експорту продукції птахівництва в окремих країнах є певні відмінності. Так, у рамках Митного Союзу профільний орган (Россільгоспнагляд) дає дозвіл на ввезення продукції конкретній компанії. У випадку співпраці України з ЄС дозвіл на експорт одержує держава, потім профільний комітет визначає, які компанії можуть поставляти продукцію на європейські ринки. У випадку виникнення питань з якості продукції, заборона на ввезення буде поширюватися на всіх виробників, навіть на тих, до якості продукції яких не має ніяких зауважень. Вихід на європейські ринки спростить процедуру виходу української продукції на інші ринки, в першу чергу на ринки Близького Сходу [6].

Слід відмітити, що у світі зростає тенденція до глобалізації продовольчих ринків, тому невідповідність в області екологічних стандартів може стати серйозною перепорою для міжнародної торгівлі. Європейський Союз є найбільшим світовим імпортером харчової продукції завдяки 500 млн споживачів із високою купівельною спроможністю і розвинутою торговельною інфраструктурою. Разом із тим, для цього ринку характерними є високі нетарифні бар'єри, внаслідок встановлення вимог імпортувати лише високоякісні та безпечні продукти харчування. Встановлено, що кожна партія продукції птахівництва, що імпортується до ЄС, проходить через три рівні «фільтрів», які мають забезпечити її якість і безпечність: на рівні країни-експортера, підприємства-виробника і конкретної поставки. При цьому кожна поставка продукції птахівництва повинна відповідати встановленим стандар-

там і вимогам, які за потреби можуть перевірити контролюючі органи держав-членів ЄС.

Вітчизняні товаровиробники зможуть конкурувати на світових продовольчих ринках завдяки зміні концептуальних підходів до стандартизації продукції птахівництва. Так, традиційною для України була система перевірки якості і безпечності яєць і м'яса птиці, орієнована на кінцевий результат. Принциповою відмінністю системи НАССР є оцінка причин небезпек, які впливають на продукцію на всіх ланках виробництва, зберігання і реалізації, що гарантує безпеку продовольства. Згідно з одержаним у січні 2013 р. дозволом Імплементативного Регламенту Комісії (EU) № 88 /2013 на ввезення продукції птахівництва до ЄС імпорт або транзит з України до ЄС можливий лише для п'яти категорій продукції: яйця птиці і яйцепродукти, м'ясо птиці (крім страусів), м'ясо страусів, м'ясо пернатої дичини [7].

На сьогодні експорт яєць з України до ЄС пов'язаний з певними суттєвими обмеженнями. Розроблена і представлена на розгляд Європейської Комісії програма контролю за сальмонелою відповідно до вимог Регламенту ЄС не була схвалена, у зв'язку з чим експорт яєць підлягає певним обмеженням: допускається лише експорт курячих яєць і лише класу «В» [7].

У результаті порівняння умов допуску на ринок ЄС продукції птахівництва встановлено, що законодавством ЄС лише три країни СНД внесені до списків країн, яким дозволено ввозити продукцію птахівництва до ЄС (табл. 1). Проте коло продукції, яка дозволена до імпорту, а також умови ввезення продукції з цих країн є різними.

Не дивлячись на те, що Україна отримала більш широкий, порівняно з іншими країнами СНД, обсяг дозволу на ввезення продукції птахівництва в ЄС, практична реалізація цього потенціалу залежить від діяльності конкретних товаровиробників та державних органів влади. Створення передумов для збільшення експорту вітчизняної продукції птахівництва до ЄС дає також можливість вдосконалити маршрути її експорту в інші регіони світу.

Таблиця 1

**Порівняння умов допуску на ринок ЄС продукції
птахівництва з України, Росії та Білорусі**

Країни	Дозвіл на ввезення до ЄС продукції птахівництва		Схвалені плани моніторингу шкідливих речовин	Національна програма попередження сальмонели
	Регламент 798/2008	Рішення 2007/777		
Білорусь	EP, E (лише обмежений транзит)	—	яйця	—
Україна	EP, E, POU, RAT, WGM	Свійська птиця, вирощена перната дичина, вирощені безкілеві, дика перната дичина	Яйця, свійська птиця	Не схвалена
Росія	ER,E,POU	Свійська птиця, вирощена перната дичина	Яйця, свійська птиця	Не схвалена

Джерело: На основі звітів та рекомендації за результатами інспекції Продовольчо-ветеринарного бюро Європейської Комісії в Україні, Російській Федерації та Білорусі

Висновки. Механізм забезпечення підвищення якості і безпечності продукції птахівництва шляхом гармонізації вітчизняних і міжнародних стандартів має стати складовою державної стратегії розвитку галузі.

Чітка послідовна політика держави має бути спрямована на дотримання вимог, встановлених для дотримання параметрів здоров'я птиці, забезпечення здоров'я людини, поставки продукції мають супроводжуватися ветеринарним сертифікатом встановленої форми.

З метою гарантування безпеки продовольства необхідно змінити концептуальні підходи до стандартизації яєць і м'яса птиці з визначення якості кінцевої продукції на впровадження оцінки небезпечних чинників та вибору критичних точок контролю в процесі її виробництва, зберігання та реалізації.

Необхідним є укладання державою торговельних угод з ЄС про збільшення квот експорту продукції птахівництва, яка відповідає європейським нормам, що стане дієвим стимулом збільшення її виробництва. Механізм державного регулювання якості і безпечності яєць і м'яса птиці має бути

комплексом взаємопов'язаних заходів регуляторного, контролюючого та стимулюючого впливу держави на розвиток вітчизняного птахівництва.

Список використаних джерел:

1. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [за ред.. Ю.О. Лупенка. В.Я. Мессель-Веселяка]. — [2-е вид., переробл. і допов.] — К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. — 218 с.
2. MeatInfo [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://meatinfo.ru/>
3. Агенство моніторингу безпеки продуктів харчування [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://foodcontrol.ru/>
4. AGROXXI [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://agroxxi.ru/>
5. Впровадження систем управління безпекою харчової продукції на підприємствах України. Аналіз витрат та вигід [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.ifc.org/Ukraine/FS>
6. PROAGRO. Інформація для агробізнесу [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://proagro.com.ua>
7. Опубліковано в Official Journal of the European Union, 1.2.2013, L32, p/8-10

О.Ф. Кирилюк. Государственное регулирование качества и безопасности продукции птицеводства в условиях глобализации продовольственных рынков.

Рассмотрено современное состояние государственного регулирования качества и безопасности продукции птицеводства в Украине, возможности экспорта яиц и мяса птицы с учетом требований европейского рынка. Определены концептуальные подходы к обоснованию государственной стратегии формирования конкурентоспособности отечественного птицеводства на мировых продовольственных рынках.

O. Kyrylyuk. Governmental regulation of the poultry products' safety and quality in the conditions of the food markets' globalization.

The current situation of the governmental regulation of the poultry products safety and quality in Ukraine is examined. The possibilities of the poultry meat and eggs export, accounting the demands of European markets are considered. The conceptual approaches to the state strategy as for the national poultry farming competitiveness on the world food markets are defined.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

В.С. Шибанін, О.І. Котикова, Ю.А. Кормишкін.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи –
інструмент розвитку сільських територій3

О.В. Шибаніна, Р.В. Данильченко, Т.М. Борисова.

Удосконалення механізму експортно-імпортних операцій
аграрних підприємств Миколаївської області з країнами СНД12

О.М. Вишневська. Напрями і складові вдосконалення
методики оцінки зовнішнього середовища економічної системи.19

Н.М. Сіренко, Р.Є. Нікітіна. Сучасний стан садівництва та
логістика реалізаційної діяльності садівничих підприємств
Миколаївської області.....29

В.П. Ключан, Н.І. Костаневич, А.Г. Костирко.

Оцінка існуючих моделей і застосування методу „ККК” для
діагностики банкрутства37

Г.М. Рябенко. Стан та перспективи розвитку регіонального
ринку агрострахування.....43

Т.І. Лункіна. державне фінансування соціального
розвитку населення в Україні.....49

В.М. Метелиця. Об'єкти бухгалтерської професії в аграрному
секторі.54

О.Ф. Кирилюк. Державне регулювання якості і безпечності
продукції птахівництва в умовах глобалізації продовольчих
ринків61

В.А. Ткачук. Розвиток соціальної інфраструктури сільських
територій України в контексті їх сталого розвитку.69

І.Ю. Кочетова. Трансформаційне підґрунтя успішного
функціонування підприємства на ринку.....81

Г.В. Токарчук. Інтегральний метод оцінки інноваційної
складової туристичного потенціалу регіону.88

М.С. Гордієнко. Зарубіжний досвід підтримки
розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в
контексті регіонального економічного розвитку.....97

О.С. Тупчий. Методичні основи дослідження економічної ефективності виробництва продукції садівництва..... 106

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

С.Г. Чорний, О.В. Письменний, О.С. Левкова. Вивчення впливу мікродобрив (triamin radicular, granfol k та quicelum) на урожайність та якість капусти білокачанної..... 111

С.Г. Хаблак, Я.А. Абдуллаєва. Расовий склад вовчка (orobanche cumana wallr.) в посівах соняшнику в умовах північного Степу України. 116

Р.І. Беспалько, С.Ю. Хрищук. Стан використання ГІС для потреб сільського господарства..... 122

Л.В. Иванова-Ханина. Влияние гормонального состава питательной среды на интенсивность роста малины в культуре in vitro. 128

О.В. Видинієвська. Вплив технології No-till на вміст поживних елементів в чорноземі південному. 136

О.Л. Семенченко, А.С. Даніліна. Ефективність застосування біоглобіну на посівах буряка столового у повторній культурі на зрошенні дощуванням в умовах північного Степу України. 144

О.О. Гаврюшенко. Обґрунтування динаміки щільності складання моделей техноземів при сільськогосподарському освоєнні в умовах Нікопольського марганцеворудного басейну. 149

І.П. Сатановська. Оцінка моделей технологій вирощування кукурудзи на силос середньостиглого гібрида Моніка 350 МВ. .. 155

О.Т. Бусенко. Функція гіпофіза, наднирників і сім'яників у бичків за зниженого рівня згодовування молока. 162

А.В. Гуцол. Перетравність поживних речовин раціону і баланс азоту у свиней при згодовуванні ферментних препаратів..... 168

І.Ю. Горбатенко. Методи молекулярної біології в детекції та типуванні патогенних вірусів та бактерій 174

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

В.С. Шибанін, Л.П. Шибаніна, В.Г. Богза. Розрахунок сталевих каркасів з універсальних елементів змінного перерізу з гнучкою стінкою 180

С.М. Анастасенко, В.А. Гайворонський. Аналіз параметрів системи сервоприводу модернізованої газорізальної машини....	186
Л.І. Бугрім, І.С. Білюк, О.С. Кириченко. Підвищення ефективності електропривода стенда для налагодження паливорегулюючої апаратури.....	193
І.С. Швець, В.Г. Жекул, С.Г. Поклонов, О.П. Смірнов, Ю.І. Мельхер, В.В. Литвинов, С.В. Конотов, О.В. Хвоцан, Є.І. Залого. Електророзрядний спосіб відновлення продуктивності артезіанських свердловин	201

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 3(73) – 2013

Технічний редактор: *О.М. Кушнарьова.*
Комп'ютерна верстка: *М.Г. Алексєєв.*

Підписано до друку 29.10.2013. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 13,2.
Тираж 300 прим. Зам. № ____ . Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.